

Oscar van den Boogaard

Het huis aan de oppervlakte van de stad

The House on the Surface of the City

Uren staren we in de lucht, luisterend naar het geluid van de vliegtuigmotoren, wolken onder de vleugels, daarboven ijle lucht, nog hoger gewichtloze duisternis, nevelslierten, de zon lijkt in de diepte onder te gaan, een tunnel vol geruis, stemmen op de achtergrond, we vergeten dat we vliegen, de voeten op de bodem, we leven in het heden, een vliegtuigje in de diepte, zwevend in dezelfde gewichtloosheid, we zijn open en alert, niets is ooit verdwenen, misschien zijn er mensen of dingen zoek geraakt maar niets is ooit verdwenen, we moeten een beweeglijkheid ontwikkelen om de dingen aan te raken, dwars door pixels en ether, dwars door de tijd, een stad strekt zich onder ons uit, honderdduizenden lichtjes, een glanzend tapijt, daarbinnen een veelvoud aan mogelijkheden, ontmoetingen, weerkaatsingen, je denkt ergens tussen al die lichtjes ...

voorlopigheid maar geen behoefte aan vastigheid

Laat in de avond loop ik over straat, de handen in mijn zakken, ik versnel mijn pas, de mensen vullen de stad, de stad vult de mensen, ik steek de straat over, de geur van een jongen die voor me loopt, twee giechelende vrouwen, de dagen rollen voort, ik ben zeventien, vijftien, vijftig, vijfendertig, vierentwintig, ik wil de dingen zijn die ik zie, ieder gezicht en plaats mijn naam geven, ik steek de straat over, sla linksaf, ik ga naar binnen, het opzweepende ritme, een weemoedige stem, ik trek mijn trui uit, worstel me door de mensen naar voren, en daar een jonge vrouw achter haar microfoon, haar magere lijfje, de jongen achter zijn

We stare at the sky for hours, listening to the sound of the plane's engines, beneath the wings the clouds, above that thin air, even higher the weightless darkness, wisps of mist, the sun seems to go down in the depths, a tunnel full of noise, voices in the background, we forget we're flying, our feet on the ground, we live in the present, a tiny airplane down in the deep, floating in the same weightlessness, we're open and alert, nothing ever disappears, people or things may get lost sometimes but nothing ever disappears, we have to become mobile enough to touch things, straight through the pixels and airwaves, straight through time, a city stretches out below, hundreds of thousands of lights, a gleaming carpet, within it a multitude of possibilities, encounters, reverberations, you think that somewhere amid all those lights ...

temporality and no need for permanence

Later in the evening I walk the streets, hands in my pockets, I pick up the pace, the city is filled with people, the people are full of the city, I cross the street, the smell of a young man walking in front of me, two giggling women, the days roll on, I'm seventeen, seventy-five, thirty-five, twenty-four, I want to be the things I see, give every face and place my name, I cross the street, turn left, go inside, the pounding rhythm, a melancholy voice, I take off my sweater, worm my way through the crowd to the front, and there a young woman at the microphone, her skinny body, the boy at the keyboards, the friction between beat and sorrow, longing and lack, my lips move with the lyrics, I walk the city late at night, does everyone

keyboards, de frictie tussen beat en droefheid, verlangen en gemis, mijn lippen bewegen mee, *I walk the city late at night, does everyone here do the same, I want to be the things I see, give every face and place my name, I cross the street, take a right, pick up the pace, pass a fight, did I grow up just to stay home, I'm not immune, I love this tune, I wanna love more*

I just wanna love more

De opening van Takashi Murakami in Rockefeller Center in New York. We dansen op de Lower Plaza aan de voet van Tangari-Kun, ofwel Mr. Pointy, de zeven meter hoge reus met zijn lieve punthoofd en tientallen tentakels, omringd door zijn vier smetteloze wachters met lachende bloemen in hun hand, in een veld van vrolijke paddestoelen in heldere kleuren, Murakami's oogbolvlaggen wapperen, boven ons hangen twee gigantische 'eyeball balloons', gelukzalige testikels lijken het, waarboven het 'Equitable Life Building' extatisch oprijst.

CUTENESS. Een woord waar ik van houd. CUTE. Hoe vertaal je dat? Mooi, knap, schattig. Misschien ook lief. Ik heb het over de wereld zoals ik haar graag zie. Aan mijn liefde voor poppetjes geef ik nauwelijks meer toe. Het laatste poppetje dat ik voor mijzelf mee naar huis nam was een piraatje dat ik in de winter in Berlijn vond en dat ik op de rug heb gezet van het paardje dat ik deze zomer bij de paardenraces in Rio de Janeiro kocht, en dat ik Lord Marcus heb genoemd, naar het paard dat

here do the same, I want to be the things I see, give every face and place my name, I cross the street, take a right, pick up the pace, pass a fight, did I grow up just to stay home, I'm not immune, I love this tune, I wanna love more

I just wanna love more

Takashi Murakami's opening at Rockefeller Center in New York. We dance on the Lower Plaza, at the foot of Tangari-Kun, otherwise known as 'Mr. Pointy', the twenty-five foot giant with his cute pointy head and dozens of tentacles, surrounded by his four immaculate guards with laughing flowers in their hands, amid a field of cheerful, bright-coloured mushrooms, Murakami's eyeball flags are flapping, above us hang two gigantic 'eyeball balloons', looking like beatific testicles with the Equitable Life Building rising up ecstatically behind.

CUTENESS. A word I like a lot. CUTE. I'm talking about the world the way I like to see it. These days I barely give in to my love of dolls. The last doll I took home for myself was a little pirate I found in Berlin last winter, and which I placed on the back of the little horse I bought last summer at the races in Rio, who I've named Lord Marcus, after the horse that won the races, a pretty beige horse with a head that nods benevolently. The jockeys I saw parading by on horseback before the races, slender little men wearing helmets like acorn caps, were exceedingly cute. I still buy dolls all the time for my friends' children, as well as for the children

de races won, een mooi beige paard met een kop die goedgehartig knikt. De jockeys die ik voor de races op hun paarden voorbij zag paraderen, tengere mannetjes met helmpjes als eikeldopjes waren enorm cute. Ik koop wel regelmatig poppetjes voor de kinderen van mijn vrienden en ook de kinderen van mensen die niet eens mijn vrienden zijn en – het is niet bescheiden wat ik zeg – vaak worden de poppetjes die ik geef aan de kinderen hun lievelingspoppetjes. Ik heb een goed gevoel voor poppetjes. Het is een kwestie van herkennen. Het juiste poppetje. Vroeger beschouwde ik me zelf ook als een poppetje, dat een speelgoedleven leidde, maar dat kan ik niet volhouden, ik ben nooit een poppetje geweest, daar ben ik niet lichtzinnig en onschuldig genoeg voor, ik ben een volwassen man, maar terwijl ik dit schrijf weet ik niet eens wat dat betekent, een volwassen man.

Voor een kind bestaat de wereld uit zijn huis, dan verwijden de grenzen zich tot de tuin, de straat, later tot de weg naar school, de stad, het hele land. De wereld van een volwassene, zijn ruimte, wordt bepaald door zijn verlangen de wereld te begrijpen. Ik kan mij niet afsluiten. Mijn verlangen is onbegrensd. Op aanraden van een vriendin stel ik me een berg voor in mijn hoofd en klim naar de top. Ik kijk uit over een stukje van de wereld. Het is vredig en overzichtelijk. Ik moet dit beeld vasthouden.

Boven het zwembad, de daken van de appartementen, de toppen van de palmbomen, de berg, een kronkelig zandpaadje, daarboven de zon, ik klauter omhoog, ik verhef me boven de huizenblokken, de reclame-borden, de wegen, de stad verandert in een plattegrond, links het Hollywood Sign en het Griffith Park Observatory, daarachter de bergen, de

of people who aren't even my friends, and – what I'm going to say now sounds a bit less than modest – the dolls I give those children often become their favorites. I have a good feeling for dolls. It's a matter of recognition. The right doll. I used to see myself as a doll as well, a doll leading a toy life, but I can't keep that up, I've never been a doll, I'm not lighthearted and innocent enough for that, I'm a grown man, but even as I write those words I don't know what that means, a grown man.

A child's world consists of its house, then its borders expand to include the garden, the street, later on the way to school, the town, the entire country. A grownup's world, his space, is determined by his desire to understand the world. I can't close myself off. My longing knows no bounds. Following a girlfriend's advice, I imagine a mountain in my mind and climb to the summit. I look out over part of the world. It's peaceful and well-ordered. I need to hold onto this image.

Above the swimming pool, the roofs of the apartment buildings, the tops of the palm trees, the mountain, a winding, sandy path, the sun above, I scramble upwards, I raise myself up above the blocks of houses, the billboards, the roads, the city becomes a map, the Hollywood sign and Griffith Park Observatory to the left, and behind that the mountains, the snow, straight ahead of me the skyscrapers of downtown, to the right, back of Century City, the vague line where the oceans begins, the dividing line between heaven and earth, I hear the sniffing of dogs, the panting of joggers.

I'm reminded of the American who stayed at my place in Brussels a few

sneeuw, recht voor mij de wolkenkrabbers van Downtown, rechts, achter Century City, de ijle rand van de oceaan, de scheiding tussen aarde en hemel, ik hoor gesnuffel van honden, gehijg van joggers.

Ik denk aan de Amerikaan die een paar jaar geleden bij mij in Brussel logeerde. Ik nam hem voor een dag mee naar Knokke. 's Avonds voor het slapen gaan zei hij: 'I never knew Brussels had a seaside.' Ik moet in andere modellen gaan denken. België zien als een grote stad. Knokke ligt daar bij Santa Monica. En Antwerpen hier in de Hollywood Hills en achter mij in The Valley ligt Brussel. Over de Boomse Steenweg is België helemaal Los Angeles, zeker op zo'n mooie dag als vandaag. Lichtborden, winkelparadijzen en stoplichten. Ik mis alleen een Starbucks. Ja, bij Boom zou zeker een Starbucks moeten komen. Een tussenstop voor een *caffè latte* met een *blueberry muffin*.

Mijn eerste stad strekte zich uit over de grote tafel op zolder. Mijn grootvader had haar in zijn jeugd jaren rond de eeuwwisseling gebouwd. In het midden stond het Centraal Station. Een sierlijk gebouw met ramen van glas en deuren met koperen klinken. Op het perron hing een bord 'Plaatskaarten gereed houden!' De ijzeren spoorlijn doorkruiste en omringelde de stad. Langs het spoor stonden de huizen, hotels, een watertoren, een kerk en een school.

Mijn vader voegde er in de jaren dertig een dierentuin en een pakhuis aan toe. En een hijskraan van meccano. Ik moderniseerde de stad in mijn jeugd met nieuwbouw van lego. Naast de oude ijzeren spoorrails legde ik een nieuwe spoorlijn aan voor treinen die niet opgewonden hoefden te

years ago. I took him to Knokke for the day. That night, before going to bed, he said to me: 'I never knew Brussels had a seaside.' I need to start thinking in different models. To see Belgium as one big city. Knokke is over there by Santa Monica. And Antwerp is here in the Hollywood Hills, and Brussels is behind me, in the Valley. Going down the Boomse Steenweg, Belgium might as well be Los Angeles, especially on a lovely day like today. Neon signs, shoppers' heavens and streetlights. The only thing I miss is a Starbuck's. Yes, they should definitely put a Starbuck's out at Boom. A place to pull over for a *caff  latte* and a *blueberry muffin*.

My first city was spread out over the big table in the attic. My grandfather built it when he was young, around the turn of the century. In the middle you had the Central Station. An elegant building with real glass windows and doors with copper handles. There was a little sign on the platform that read 'Keep your tickets handy!' The iron tracks ran through and around the city. Along the tracks were the houses, hotels, a water tower, a church and a school. In the 1930s, my father added a zoo and a warehouse. And a crane made with an Erector Set. In my younger years I modernized the city with new housing complexes made from Lego blocks. Beside the old iron tracks I laid a new railroad for trains you didn't have to wind up, but that ran on batteries. My city was a modern city with a historic center.

As a child I was especially interested in the city's engineering, in the public spaces, the possibilities for transport. I designed streets, boulevards, roundabouts and parking spots for my Matchbox cars. I thought up a route for the three generations of toy people – tin, rubber and plastic – to follow. At the table's edge I built a harbor complex and an airport. I

worden maar reden op batterijen. Mijn stad was een moderne stad met een historisch centrum.

Ik was als kind vooral geïnteresseerd in de techniek van de stad, in de openbare ruimten, in de transportmogelijkheden. Ik ontwierp straten, boulevards, rotondes en parkeervakken voor mijn Matchbox-autootjes. Ik bedacht een parcours voor de drie generaties poppetjes van tin, rubber en plastic. Aan de rand van de tafel legde ik een havencomplex en een luchthaven aan. Ik richtte zelfs een raketbasis in.

Soms had ik genoeg van de openbaarheid van de stad en had ik zin in de privé-wereld van het poppenhuis, en als me dat niet privé genoeg was, ging ik over tot het aan- en uitkleden van Barbie, Ken, en Skipper. Het dorp waarin ik opgroeide, de weilanden, de bossen, de koeien en paarden interesseerden me niet.

Mijn grootmoeder nam me mee naar de echte stad. We kwamen aan met de trein op het Centraal Station. Via een grote boulevard waar we ijsjes aten, liepen we hand in hand naar de rondvaartboten. We voeren door de grachten en het havengebied. Het was alsof ik zelf verkleind was tot het formaat van een poppetje en nu door mijn eigen speelgoedwereld voer.

Ik denk dat ik op mijn eerste bezoek aan de stad niet de bewoners heb bekeken, wel de gebouwen, de auto's, de etalages. Het is een onthutsende vaststelling: de enige gezichten die me interesseerden, waren die van de wassen beelden van Madame Tussaud, want die leken net echt.

Ik keek naar poppen voordat ik naar mensen keek. Ik begon pas andere mensen te observeren toen ik naar mijzelf had leren kijken. Daarna heb

even put in a rocket-launching pad. Sometimes I would tire of the city's public nature, and I'd long for the private world of the dollhouse, and if that wasn't private enough, I would set about dressing and undressing Barbie, Ken and Skipper.

The village I grew up in, the pastures, the woods, the cows and horses, didn't interest me.

My grandmother took me to the real city. Our train pulled in to Central Station. We walked down a broad boulevard where we bought ice cream, then went on hand-in-hand, all the way to the tour boats.

Our boat took us through the canals and down to the harbor front. It felt as though I myself had been reduced to the size of a little doll, as though I were now sailing through my own toy world. During my first visit to the city, I believe, I didn't look at the people who lived there, only at the buildings, the cars, the shop windows. It is a strange thing to have to admit: the only faces that interested me were the one on the wax figures at Madame Tussaud's, because they looked like real life.

I looked at dolls before I started looking at people. I only began observing others once I had learned to look at myself. After that I could never again see a city without looking at its inhabitants. That time with my grandmother was, perhaps, the last.

I still try it sometimes, to look at the city an sich, nothing but the buildings, the squares, the streets . . . but that look in the eye of that one passer-by can suddenly shut out the whole town.

There was a long period when I felt that the love stories were the most

ik nooit meer een stad kunnen zien zonder naar haar bewoners te kijken.
Die keer met mijn grootmoeder was misschien de laatste keer.
Ik probeer het wel eens, de stad an sich te bekijken, alleen de gebouwen,
de pleinen, de straten ... maar die blik in dat ene gezicht van die ene
voorbijganger kan in één klap de hele stad uitschakelen.

Van de vele kleine geschiedenissen die de stad vertelt, vond ik lange tijd
de liefdesgeschiedenissen het belangrijkste. Ze werden beheerst door
een onbegrijpelijke kracht. Je kon het toeval noemen of noodzaak. Soms
heette het toeval noodlot, maar het noodlot aanvaardde ik moeiteloos
omdat een nieuw toeval het weer kon uitschakelen.
De stad werd de stad van de gezichten en de gezichten openden de weg
tot de lichamen, ik wilde ze allemaal leren kennen.

Ik heb eindeloos met lego gespeeld, ik bouwde huisjes van transparante
steenjes, met een plat dak. Mijn vriend en ik wonen nu in zo'n huis in de
lucht aan de oppervlakte van de stad Antwerpen. Het is een bungalow in
de lucht. Soms verbeeld ik me dat we poppetjes zijn. Dan zijn we *cute* en
onverwoestbaar en kunnen we alles wat we willen.

Ik hou van popmuziek.

Van electropop.

Van popart.

Van neopop.

En ik hou van de Poppys.

Poppetjes zijn onvermoeibaar.

Ze kunnen vliegen en springen.

En ze kunnen echt kijken.

important among the many little stories the city tells. They were filled with
unimaginable power. You could call it coincidence, or you might call it
fate. Coincidence was sometimes called fate, but I accepted fate without
hesitation, because a new coincidence could always come along and
obliterate it.

The city became the city of the faces, and the faces opened the way to the
bodies, I wanted to get to know them all.

I played with Lego all the time, I built little houses of transparent bricks,
with a flat roof. My friend and I now live in just such a house in the air, on
the surface of Antwerp. It's a bungalow in the sky. Sometimes I imagine
that we're dolls. Then we're cute and indestructible and we can do what-
ever we please.

Dolls are tireless.

They can fly and jump.

And they can really look.

Because people always look at things with their own story.

And dolls don't have their own story.

Sometimes Steven and I look like dolls.

Cute. Nice 'n' shiny.

We go downstairs in the elevator and climb into our gleaming supercar
and zoom out of the garage, into the world, to the airport, climb aboard
a laughing airplane.

ROCK & ROLL

That's an altogether different thing.

That doesn't make me feel light.

Want mensen kijken altijd met hun eigen verhaal.

En poppetjes hebben geen eigen verhaal.

Soms zien Steven en ik eruit als poppetjes.

Cute. Opgepoetst.

We dalen met de lift naar beneden en stappen in onze glanzende super-auto en zoeven de garage uit, de wereld in, naar de luchthaven, stappen in een lachend vliegtuigje en we stijgen op, pop, pop, pop.

ROCK & ROLL.

Dat is wat anders.

Daar word ik niet licht van.

Of lucide.

Maar ik hou van Nico van The Velvet Underground.

De pop die geen pop wilde zijn.

Ik wil opgetild worden. Liever champagne dan whisky.

Maar als ik te veel champagne drink dan vlieg ik over tafels.

En merk ik dat ik niet kan vliegen.

Steven zegt: en nu naar huis.

De volwassen man die dacht dat hij een poppetje was wordt afgevoerd.

Mijn Brusselse vrienden komen langs in Antwerpen. Het is voor hen een hele onderneming. Ze zijn verrast. Het zou iedere mogelijke stad kunnen zijn. Een vriendin zegt: 'Als je hier woont, woon je overal.' De zon gaat onder in de Schelde, luchtballonnen drijven voorbij, rood, geel, paars lossen op in donkerblauw, lichtjes flikkeren aan, de stad schittert, lijkt vloeibaar, de zee. We staan aan de top van de wereld maar de top is een relatief begrip zolang er ruimte is. Op het eind van de avond zie ik

Or lucid.

But I like Nico from The Velvet Underground.

The doll who didn't want to be a doll.

I want to be carried away. Make mine champagne, instead of whisky.

But if I drink too much champagne I fly over tables.

And find out I can't fly.

Steven says: and now we're going home.

The grownup man who thought he was a doll is being carried away.

My friends from Brussels come to visit in Antwerp. It's a real chore for them. They're surprised. It could be any city at all. A lady friend says: 'If you live here, you live everywhere.' The sun goes down in the River Schelde, hot air balloons float past, red, yellow, purple dissolve into dark blue, little lights blink on, the city glistens, seems liquid, the sea. We're standing on top of the world, but as long as there's still space, the top is only relative. When the evening's over I watch from my window and see my friends disappear into the tunnel. It seems like space travel. If I stand on tiptoe, I'll see them arrive in Brussels in a minute. I'm reminded of the waltz music in Stanley Kubrick's *2001, A Space Odyssey*. Calm and stately. The ultimate bird's-eye view.

In the diary he kept during his stay in the Mir Space Station, Yuri Usachev wrote: 'When you look down at Earth, your mind is filled with interesting impressions. You often hear or read that the earth is fragile and defenseless, that its atmosphere is wrapped around it like a delicate layer, but I don't agree. To me, Earth seems big, enormous, proud, majestic, in harmony with the universe. Beside the earth you don't feel like a particle of

mijn vrienden vanuit mijn raam in hun autootjes de tunnel induiken. Het lijkt ruimtevaart. Als ik op mijn tenen sta zie ik ze zo meteen in Brussel aankomen. Ik moet denken aan de walsmuziek in Stanley Kubricks film *2001, A Space Odyssey*. Vredig en sierlijk. Een ultiem overzicht.

Yuri Usachev schreef in het dagboek dat hij bijhield in het Mir Space Station: 'Als je op de aarde neerkijkt overspoelen interessante indrukken de geest. Je hoort of leest vaak dat de aarde fragiel en weerloos is, dat haar atmosfeer er omheen is gewikkeld als een delicaat laagje, maar ik ben het er niet mee eens. Voor mij lijkt de aarde groot, enorm, trots, majesteitelijk, in harmonie met de kosmos. Naast de aarde voel je je niet als een stofdeeltje, ze onderdrukt je niet, integendeel, het is alsof je deel van haar uitmaakt, het feit dat ze daar beneden onder jou drijft heeft een eigen muziek die moeilijk in woorden is uit te drukken. Je hebt niet het gevoel dat jij boven de aarde vliegt maar dat de aarde onder jou drijft.'

De eerste maanden dat we in ons nieuwe appartement woonden, was ik vooral bezig met het uitzicht. Ik keek naar de gebouwen en huizen waar we voortaan gedwongen op zouden uitkijken, ik tuurde met mijn verrekijker bij de mensen binnen, tientallen levens volgde ik op de voet, ik werd er een beetje somber van, ik kon me niet goed op het leven in ons eigen appartement concentreren, voelde me schuldig dat ik dat niet kon, ik keek naar buiten, dacht ik ga me hier nooit thuis voelen, eigenlijk dacht ik: pas als ik me in al die andere huizen thuis voel, kan ik me ook in dit huis thuis voelen, ik verwarde de andere levens met het onze, alsof ik met al die mensen samenwoonde, alsof hun gordijnen voor mijn ramen hing en hun planten op mijn vensterbank stonden, alsof ze allemaal bij mij

dust, she doesn't push you down, on the contrary, it's as though you're a part of her, the fact that she's floating down there below has a music of its own that is hard to describe. You don't have the feeling that you're flying above the earth, but that Earth is floating beneath you.'

During the first few months in our new apartment, I was mostly preoccupied with the view. I looked at the buildings and houses we would have to look out on from now on, I used my binoculars to peep into people's homes, I kept tabs on dozens of lives, it made me feel a little depressed, I couldn't completely concentrate on life in our own apartment and I felt guilty about that, I looked outside, thought I'd never feel at home there, but what I was really thinking was: only when I feel at home in all those other houses will I be able to feel at home in this house, I mixed up those other lives with ours, as though I were living together with all those people, as though their curtains were hanging in my windows and their plants were on my sills, as though they were all sitting on my couch or cooking in my kitchen. When I think back on myself during that period, standing with my binoculars at the window of our new apartment, I see a very lonely man there, he makes me sad. The man who has everything can't concentrate on his own life. But at a certain point I stopped doing that, it took maybe six months, one day I didn't even notice the neighbors anymore, I'd grown used to them, I could get on with my own life; I had, I believe, come home.

Here in my new apartment in Berlin I go through the same thing, at first I stare outside, at the neighbors, at the cafés across the street, the people walking down the sidewalk, and I listen to the sounds in the house, until

op de bank zaten of stonden te koken in mijn keuken. Als ik me mezelf in die periode zo herinner, met die verrekijker voor het raam in ons nieuwe appartement zie ik een heel eenzame man staan, hij maakt me verdrietig. De man die alles heeft wat hij wil kan zich niet op zijn eigen leven concentreren. Maar op een gegeven moment ben ik ermee opgehouden, misschien heeft het een half jaar geduurd, op een dag merkte ik de burenen niet eens meer op, was ik aan hen gewend, kon ik me bezighouden met mijn eigen leven, ik was denk ik thuisgekomen.

Hier in mijn nieuwe appartement in Berlijn maak ik hetzelfde mee, eerst net zolang naar buiten kijken, naar de burenen, de cafés aan de overkant, de mensen op straat, en luisteren ook naar de geluiden in huis, totdat ik het niet meer zie, niet meer hoor, omdat ik hier echt ben thuisgekomen, ik ben al bijna thuis, nog een paar dagen misschien. Het is nu nacht, de straat is leeg, de ramen aan de overkant zijn donker, niets beweegt meer, geen geluiden in huis, ik word rustig, dit zijn de uren dat ik goed kan werken, want het is extra tijd, tijd die ik win op de anderen, zelf-gemaakte tijd.

'Flanieren ist eine art Lektüre der Strasse, wobei Menschengesichter, Auslagen, Schaufenster, Caféterrassen, Bahnen, Autos, Bäume zu lauter gleichberechtigten Buchstaben werden, die zusammen Worte, Sätze und Seiten eines immer neuen Buches ergeben.'

Franz Hessel, *Spazieren in Berlin*, 1929.

De flaneur als lezer, de stad als boek.

Ik heb het woord flaneur denk ik nooit goed begrepen. Ik dacht dat fla-

I stop seeing it, stop hearing it, because I've truly come home here, I'm almost home now, perhaps only a few more days. It's night now, the street is deserted, nothing is moving, there are no sounds in the house, I grow calm, these are the hours when I can work well, because it's added time, time to catch up on the others, self-made time.

Flanieren ist eine art Lektüre der Strasse, wobei Menschengesichter, Auslagen, Schaufenster, Caféterrassen, Bahnen, Autos, Bäume zu lauter gleichberechtigten Buchstaben werden, die zusammen Worte, Sätze und Seiten eines immer neuen Buches ergeben.¹

Franz Hessel, *Spazieren in Berlin*, 1929

The *flâneur* as reader, the city as book.

I think I never really understood the word *flâneur* before. I thought *flâneurs* were people who just strolled along and didn't look at all, but who wanted to be looked at, who are not at all interested in the world, who use other people's looks to make themselves someone, I thought I wasn't a *flâneur*, but yes I am, according to Hessel's definition I am, I read the city, I stroll, no, I stand on the pedals of my bike and glide and read the city, its surface, and through that surface its history.

I stroll through the city on a bike; here on the broad pavements of Karl-Marx-Allee it's not so much strolling as it is floating, flying, no, it's more like zooming by, gliding by, the temperature is lovely, body temperature, there's a slight breeze, a zeppelin is floating in the sky, there's been a zeppelin in the air for weeks, it's gliding over the city, above the park, this morning it was even straight up above my balcony in Charlottenburg, a

¹
'In a sense strolling is like a reading of the streets that turns human faces, display windows, storefronts, sidewalk cafes, tramways, cars and trees into letters of equivalent value, which together form words, sentences and the pages of a book that constantly starts anew.'

neurs mensen zijn die juist niet kijken, maar bekeken willen worden, die helemaal niet geïnteresseerd zijn in de wereld, die de blik van anderen gebruiken om zelf iemand te zijn, ik dacht dat ik geen flaneur was, maar jawel, volgens de definitie van Hessel zeker, ik lees de stad, ik wandel, nee, ik sta op de pedalen van mijn fiets en zweef en lees de stad, haar oppervlakte en door die oppervlakte heen haar geschiedenis.

Ik flaneer op de fiets; meer dan wandelen is het hier op de brede trottoirs van de Karl-Marx-Allee zweven, vliegen, nee, het is meer een voorbij-scheren, voorbijglijden, het is een heerlijke temperatuur, lichaamstemperatuur, er staat een windje, er drijft een zeppelin in de lucht, er drijft al weken een zeppelin in de lucht, hij glijdt boven de stad, boven het park, vanmorgen hing hij zelfs loodrecht boven mijn balkon in Charlottenburg, een zeppelin geeft me het gevoel dat ik op de bodem van een aquarium ben en dat er boven mij een vis zwemt en dat daarboven de oppervlakte van het water is, Top de Strausbergerplatz zie ik een winkel met prachtige neons, in krullende letters geschreven ZIERFISCHEN.

Ik zou wel een paar kleurige vissen willen kopen, maar ik vertrek over een paar weken op reis, wie zal ze verzorgen, ik zou de vissen kunnen loslaten in de stad en ze zouden rondzwemmen boven de hoofden van de mensen, in het kielzog van de zeppelin, hij is nu vlakbij de zilveren bal van de Fernsehturm, ik zie zwarte mensen op de stenen bankjes naast de MacDonald's, de muur is al bijna vijftien jaar weg en de ene wereld is in de andere gestroomd, als je een vis koopt moet je die een tijdje in het zakje laten zitten in het aquarium, pas als de twee watertemperaturen gelijk zijn en de vis gewend is aan de nieuwe omgeving, mag je het zakje openmaken.

zeppelin makes me feel like I'm on the bottom of an aquarium and a fish is swimming above me, and that above that is the water's surface, on Strausbergerplatz I see a shop with lovely, curlicue neon letters saying ZIERFISCHEN.

I'd like to buy a couple of colourful fish but I'm going on a trip in a couple of weeks, so who would take care of them, I could let the fish go in the city and they would swim around above the people's heads, in the wake of the zeppelin, which is now close to the silver ball atop the Fernsehturm, I see black people on the benches beside MacDonald's, the wall has been down for almost fifteen years now and the one world has flowed into the other, when you buy a new fish you have to leave it floating in the plastic bag in the aquarium for a while, only when the two water temperatures are the same and the fish is accustomed to its new surroundings can you open the bag.

A low building, 1950s, painted orange, Biergarten Orange Oranje, meat on the charcoal grill, speakers in the trees, on one of the walls a pretty mosaic with birds, white, red, blue, yellow, green, there are three fledglings in the nest with their beaks open, the birds feeding them are sitting on the edges, blue with black beaks, it has something exotic about it, something South-American, the shadows of the trees on the walls, the tables, music that's hard to pinpoint, is it Arab, Brazilian, a hippie delirium ('It's Buddha-bar', the proprietress says, 'haven't you heard of them? You're French, aren't you?')? The building reminds me of the orange shoeboxes I once used to make houses out of by cutting out little windows, with a thatched roof, I drew birds on the side, and in one of the windows is a real cute little doll, with a happy, open expression on its face. The

Een laag gebouwtje, jaren vijftig, oranje geschilderd, Biergarten Orange Oranke, vlees op houtskool, geluidsboxen in de bomen, op een van de muren een mooi mozaïek van vogels, wit, rood, blauw, geel, groen, in het nest zitten drie vogels met open bekken, daaromheen de voedende vogels, blauw met zwarte bekken, het doet exotisch aan, Zuid-Amerikaans, de schaduwen van de bomen over de muren, de tafels, muziek die moeilijk thuis te brengen zijn, is Arabisch, Braziliaans, een hippie-delirium ('De muziek is van Buddha-bar', zegt de eigenares, 'kent u dat niet, u bent toch een Fransman?'). Het gebouwtje doet me denken aan de oranje schoendozen waar ik vroeger huizen van maakte, door er raampjes uit te knippen, met een dak van riet, op de zijkant heb ik vogels getekend, en achter een van de raampjes zit een heel lief poppetje, met een open blij gezicht. De warmte, de vogelgeluiden, het enorme terras met hier en daar mensen, het mozaïek, bloesjes met oorbellen in de kleur van de armbanden, tassen in de kleur van de schoenen, en rieten hoedjes en korte broeken, hemden met korte mouwen, sokken in de sandalen, de schaduw die over het papier kietelt en een beetje wind. Ik zit te bladeren in de boeken die ik in de Karl Marx-boekhandel aan de overkant heb gekocht, Ronald D. Laing, *Phänomenologie der Erfahrung* ('Wir alle sind Mörder und Prostituierte – gleichgültig, zu welcher Kultur, Gesellschaft, Nation wir gehören, und gleichgültig, für wie normal, moralisch oder reif wir uns halten') en *Der Begriff Angst* van Kierkegaard ('Sollen Zeit und Ewigkeit einander berühren, dann muss dies in der Zeit geschehen, und nun sind wir bei dem Augenblick'). Lichtvlekjes dansen over de bladzijden en af en toe kijk ik op naar het vrolijke poppetje in het uitgeknipte raam. Ik fiets terug naar huis door de Tiergarten, waar naakte homo's liggen te zonnen en elkaar in de struiken staan op te wachten,

heat, the sound of birds, the enormous patio with people here and there, the mosaic, summer blouses with earrings the same color as bracelets, handbags the color of the shoes, and straw hats and short pants, short-sleeved shirts, sandals and socks, the shadow tickling across the paper and just a breath of wind. I leaf through the books I bought at the Karl Marx Bookstore across the street, Ronald D. Laing, *Phänomenologie der Erfahrung* ('Wir alle sind Mörder und Prostituierte - gleichgültig, zur welcher Kultur, Gesellschaft, Nation wir gehören, und gleichgültig, für wie normal, moralisch oder reif wir uns halten.'²) and *Der Begriff Angst* by Kierkegaard ('Sollen Zeit und Ewigkeit einander berühren, dann muss dies in der Zeit geschehen, und nun sind wir bei dem Augenblick.'³) Dots of light dance across the pages and occasionally I look up at the cheerful doll in the cut-out window. I bicycle home through the Tiergarten, where naked homos lie sunbathing and wait for each other in the bushes, I have people I love and things I want to make, Berlin is celebrating.

A life where everything has a place of its own, where regularity and order rule, I get up and work and go to bed at fixed times, I am faithful to my friends, I care for my houseplants, stick to my appointments, do not forget birthdays, I deal accurately with my bookkeeping, I am one with the seasons, the classic life, I've desired it so often, I buy the loveliest pans and call them 'old-fashioned' pans, I hang them above the stove, in order to lead the classic life in which I cook for my beloved, my family and friends, I'm finally going to bake those soufflés and cakes I've been promising everyone for years, I'm finally going to wear that apron I've never put on, because I've never gotten around to it. Change for the sake of change, because standing still means standing

2

'We are all murderers and prostitutes – regardless of the culture, society or nation we belong to, and regardless of how normal, moral or mature we consider ourselves.'

3

'If time and eternity are to come together, this must happen in time, and now we have arrived at that moment.'

ik heb mensen van wie ik houd en dingen die ik wil maken, het is feest in Berlijn.

Een leven waarin alles een vaste plaats heeft, waar regelmaat en orde heersen, ik sta op en werk en ga naar bed op vaste tijdstippen, ik ben trouw aan mijn vrienden, ik verzorg mijn plantjes, houd me aan mijn afspraken, vergeet verjaardagen niet, ik doe zorgvuldig mijn administratie, ik ben één met de seizoenen, het klassieke leven, ik heb het zo vaak gewild, ik koop de mooiste pannetjes en noem ze oerpannetjes, ik hang ze boven het fornuis, om het klassieke leven te leiden, waarin ik kook voor mijn geliefde en familie en vrienden, ik ga eindelijk de soufflés en taarten bakken die ik iedereen al jaren heb beloofd, ik ga het schort dat ik nog nooit heb aangedaan eindelijk aantrekken, het is me nooit gelukt.

Veranderen om te veranderen, omdat stilstand stilstand betekent, het leven als een boek, we willen doorlezen, kijken hoe het verder gaat, nee, we willen het verhaal zelf schrijven, het lijkt alsof we steeds sneller gaan, steeds meer nieuwe werelden ontdekken, hoe meer we doen hoe meer mogelijkheden we zien, ons diafragma staat wijd open, al het licht van de wereld stroomt binnen, het is alsof we ons in één onmetelijke ruimte bevinden, het is oogverblindend al dat licht, we kunnen onszelf en elkaar soms helemaal niet meer terugvinden.

En dan opeens een klassieke avond, in een van onze huizen, ik loop rond, ik denk dit zijn onze spulletjes, laten we de open haard aandoen, en onze pyjama's, en de pantoffels die we in Le Paradis des Babouches hebben gekocht, een klassieke avond op de bank als een citaat uit een

still, life as a book, we want to read on, see how the story goes, no, we want to write the story ourselves, it's as though we keep going faster all the time, discover more new worlds all the time, the more we do the more possibilities we see, our aperture is open wide, all the light in the world comes rushing in, it's as though we're in one immeasurable space, all that light is blinding, sometimes we can't find ourselves or each other at all.

And then suddenly a classic evening, in one of our houses, I walk around, I think, these are our things, let's light the fire, put on our pyjamas and the slippers we bought at Le Paradis des Babouches, a classic evening on the couch like a quote from a classic novel, we stare into the flames, it's a familiar story, this is the way we could always live, which is precisely why we don't, you say, it doesn't matter where we go as long as we stay together, all those places we'd like to live, all those projects we'd like to achieve, let's look at the world as one place, and life as one life, we need distance.

You've got astronauts and cosmonauts and taikonauts, and then you have people who stay on the earth and we still belong to that latter category, no matter how disconnected we feel, we lead the classic life on earth, and no matter how erratically we live, we're awake or asleep and when it's cold we put on a coat and when it's hot we take it off again. Our possibilities aren't endless, because we can't walk through walls.

I'm walking with my translator through Frankfurt am Oder, we were going to cross the bridge into Poland, it would have been my first visit there, but

klassieke roman, we staren in de vlammetjes, het is een bekend verhaal, zo zouden we altijd kunnen leven, en het is juist daarom dat we dat niet doen, je zegt, het maakt niet uit waar we naartoe gaan, als we maar samen blijven, al die plaatsen waar we willen wonen, al die projecten die we willen verwezenlijken, laten we de hele wereld als één plek zien, en het leven als één leven, we hebben afstand nodig.

Er bestaan astronauten en kosmonauten en taikonauten en je hebt de mensen die op aarde blijven en tot die laatste categorie behoren wij nog steeds, hoe verscheurd we ons ook voelen, we leiden het klassieke leven op aarde, en hoe onregelmatig we ook leven, we zijn wakker of we slapen en als het koud is doen we een dikke jas en als het warm is trekken we die weer uit. Onze mogelijkheden zijn niet eindeloos, omdat we niet door muren kunnen lopen.

Ik wandel hier met mijn vertaalster in Frankfurt aan de Oder, we zouden over de brug naar Polen oversteken, ik zou er voor het eerst van mijn leven zijn geweest, maar ik heb mijn paspoort niet bij me, ze laten me niet oversteken, dus lopen we langs de rivier en kijken we naar de overkant, het groene land aan de andere kant van de rivier glanst in de zon, Gombrowicz-land, Polanski-land, Lech Walesa-land. Vroeger zou ik me buitengesloten gevoeld hebben omdat ik er niet in mocht, maar het maakt me niet uit. Gombrowicz is er weggegaan en wilde nooit meer terugkomen, en ik houd mezelf voor dat dit stuk aan de andere kant van het water toch niet het echte Polen is, het is pas sinds '45 Polen, de Polen' die in het oosten door de Russen werden verdreven kwamen hier terecht, en vestigden zich in de huizen die de Duitsers hadden achtergelaten, de

I don't have my passport with me and they won't let me cross, so we walk along the river and look at the other side, the green countryside across the river glistens in the sun, Gombrowicz country, Polanski country, Lech Walesa country. There was a time when I would have felt shut out because I wasn't allowed in, but it makes no difference to me. Gombrowicz left and never wanted to go back, and I tell myself that this stretch of land across the water isn't the real Poland, it's only been Poland since 1945, the Poles who were chased out of the east by the Russians came here and settled in the houses the Germans had left behind, the cups in the cupboards, the pans above the stove, everything that once had a place of its own kept its own place for the new inhabitants.

When Donald Trump stood with a journalist looking out the 20-foot windows on the top floor of his Trump Tower, he said with a collector's pride: 'Look, down there, the Plaza Hotel, that's mine. That tall brown building with the white stripes, that's mine too. And over there, Wollman Rink, mine. And the one they're building over there, Trump International, that belongs to me, too. Really, isn't this a great view? Too bad you can't see my three skyscrapers on the other side of the General Motors Building, or the other three, like Trump Palace.'

Am I like the man or woman who longs for someone to love, searches for a long time and finally finds someone, makes him or her his or hers, becomes one with them and, after a while, starts feeling lonely and longing again for someone to be with?

kopjes in de kast, de pannetjes boven het fornuis, alles wat vroeger een vaste plaats had behield zijn vaste plaats voor de nieuwe bewoners.

Toen Donald Trump met een journalist voor de zes meter hoge ramen stond van de bovenste verdieping van zijn Trump Tower zei hij met de trots van een verzamelaar. 'Kijk, hier beneden, het Plaza Hotel, het is van mij. Dat hoge bruine gebouw met de witte strepen, het is van mij. En daar, Wollman Rink, het is van mij. En die daar in aanbouw, Trump International, het is van mij. *Really, isn't this a great view?* Jammer genoeg kun je mijn drie wolkenkrabbers achter de General Motors Building niet zien, en drie andere, waaronder de Trump Palace, ook niet.'

Ben ik als de man of vrouw die verlangt naar een geliefde, er na lang zoeken een vindt, deze veroverd, ermee vervloeit, één wordt en zich na een tijdje eenzaam begint te voelen en opnieuw verlangt naar een geliefde om mee samen te zijn?